

Ινστιτούτο Φιλοσοφικών Ερευνών

www.philosophical-research.org

Απόστολος Πιερρής

I. Συναντήσεις Πατρών

28 Ιουλίου 2022

II. Συναντήσεις Σπάρτης

29 Ιουλίου – 2 Αυγούστου

III. Συνάντηση Λυκαίου

3 – 8 Αυγούστου

I.

Συναντήσεις Πατρών

Επόμενη Εκδήλωση

Πέμπτη 28 Ιουλίου, 7.30 μ.μ., στο Μέγαρο Λόγου και Τέχνης, Αίθουσα Διαλέξεων, 2^{ος} όροφος, Πλατεία Γεωργίου Α'.

Φθάσαμε στο τέρμα της φετινής μας εξερεύνησης, ένας ακόμη Κύκλος σεμιναρίων κλείνει. Και στην ακροτελεύτια τακτική συνάντησή μας θα επιχειρήσω την συνθετική παρουσίαση του όλου πεδίου, του οποίου μέρη, όψεις, διαδρομές και διαστάσεις ιχνηλατούμε κατά τις περιδιαβάσεις μας του τελευταίου καιρού, που με καταλύτη την Δελφική μας εμπειρία, έχουν επιτέλους εστιασθεί στο θεμελιώδες ερώτημα: ποιό είναι το νόημα της ύπαρξης στον χρόνο για το άτομο και τον άνθρωπο εν γένει;

Πρόκειται για το αίνιγμα της ζωής και της ιστορίας, του προσωπικού και συλλογικού ανθρώπινου βίου.

Στους Δελφούς η μαγεία του τόπου, οι Φαιδριάδες, τα συνεχή ανοίγματα με τις τροπές από την σχισμή της Κασταλίας στην κοιλάδα του Πλείστου, στην πεδιάδα της Άμφισσας, στον Κορινθιακό κόλπο, -

θέτουν βιωματικά το αινιγματώδες που εκφράζεται στην Πύθικη χρησιμοδοσία.

ὁ ἄναξ, οὐτὶ τὸ μαντεῖόν ἐστι τὸ ἐν Δελφοῖς, οὔτε λέγει οὔτε κρύπτει ἀλλὰ σημαίνει

Ηράκλειτος, DK22 B93

Στον χρυσελεφάντινο Απόλλωνα των Δελφών το αινιγματώδες αποθεώνεται. Το πρόσωπο, το ελλείπον σώμα και ο χρυσοποίκιλτος διάκοσμος του θεού, είναι το αίνιγμα της ύπαρξης και ταυτόχρονα η προφανής λύση του. Γιατί η λύση είναι φανερή όταν φανερωθεί η ουσία του προβλήματος.

Το Κάλλος σώζει από την ανελέητη ανάγκη του χρόνου. Και ο Έρωτας του Κάλλους είναι η οδός, το στενό μονοπάτι της λύτρωσης.

λεπτά δ' ἄταρπός, νηλεής γ' ἀνάγκα

Αλκμάν, Fr. 108 Calame

Διαπιστώσαμε όμως την αντίκρουση μεταξύ του «τέλους» της αιωνιότητας και της λογικής του χρόνου, την αντίθεση μεταξύ του όμορφου και του χρηστικού. Με κίνδυνο φθάνει κανείς στα όρια του τέλους του και βρίσκει το Σωτήριο, ενώ η ασφάλεια ζωτικού χώρου πρυτανεύει στους λογαριασμούς του χρόνου. Η λιτότητα σφίγγει πολλαχώς εις μονο-τέλεια και μορφή κάλλους, αλλά ο πλούτος εξασφαλίζει άνεση στο παρόν και εγγύηση για το μέλλον, και η πολ-τέλεια παρέχει απόλαυση. Η ανέμελη Βωρική ερωτική παιδιά του κάλλους ανήκει στην στάση του χρόνου και στην εορτή της αιωνιότητας, όμως η αγέλαστη ηδονή της στρυγερής γενετήσιας ομιλίας του άσχημου απαιτείται για την διαδοχή της ζωής και η βιολογική ανάγκη της τεκνογονίας και τεκνοπροστασίας επιβάλλει δομές ηθικής του καθήκοντος.

Έτέθη το ζήτημα στην ουσία του. Το ερώτημα είναι, τί κάνει ο άνθρωπος; Η απάντηση είναι προφανής.

Θα την διηγηθώ στον ατομικό βίο και στην ιστορία του ανθρώπου με τις αρχαίες μαρτυρίες.

Και έτσι δένω το νέο με τις προηγούμενες αναλύσεις μου προς την συνθετική ολοκλήρωσή τους.

Επαναλαμβάνω λοιπόν για ευκολία το σημείωμα της περασμένης συνάντησης:

«Θα συνεχίσουμε την συζήτηση για την παρούσα κατάσταση του κόσμου και για το άνωμα της ιστορίας στην φάση που διακινούμε, βάσει της ανάλυσης των βασικών δομών της ανθρώπινης ύπαρξης, όπως εκφράστηκαν καθαρά στις τρεις κοσμοϊστορικές επαναστάσεις της ανθρώπινης πορείας προς το «τέλος». Γιατί έτσι μόνο κατανοούμε ουσιαστικά τί συμβαίνει, από πού προέρχεται αυτό που συμβαίνει, και πού θα καταλήξει αυτό που συμβαίνει.

Ο αιώνιος πρωτόβηβης άναξ του κάλλους, αδιάφορος για τον χρόνο, γνωρίζει τα μυστικά του χρόνου.

... ὦ ἄνα, κύριον ὅς πάντων τέλος

οἶσθα καὶ πάσας κελεύθους·

ὅσσα τε χθὼν ἥρινά φύλλ' ἀναπέμπει, χῶπόσαι

έν θαλάσση καὶ ποταμοῖς ψάμαθοι

κύμασιν ριπαῖς τ' ἀνέμων κλονέονται,

χῶτι μέλει, χῶπόθεν

ἔσσεται εὖ καθορᾶς.

Πίνδαρος, Πυθιονικά, ΙΧ, 44-9

Και εμεῖς της αγέλης του ανέμελου και ατάσθαλου νεαρώδους θεού, «αμεριμναῖοι» για τις ανάγκες του χρόνου, ξέρουμε το νόημα της έγχρονης ύπαρξης, και το «τέλος» της, και άρα τους μηχανισμούς των α-τελειών της, αφοσιωμένοι σε εκείνο, αδιαφορώντας για αυτούς.

Στην διαπραγματέυση θα διακρίνω και συγκρίνω τις υποκείμενες φιλοσοφίες της ιστορίας στον Ηρόδοτο, τον Θουκυδίδη και τον Πολύβιο, αναλύοντας το θέμα που επέλεξαν για ιστόρηση και την μορφή της ιστόρησής τους. Θα προσθέσω από τους Λατίνους την ενδιαφέρουσα και σημαντική ιστορική διάγνωση του Velleius Paternulus. Και θα αντιπαραθέσω την καθαρή Δωρική θεώρηση του βίου του ανθρώπου, ατομικού και συλλογικού, στον χρόνο, όπως την διατρανώνει η λυρική ποίηση και το μέλος κατά την αλήθεια του πνεύματος – και όχι κατά την ατελή σοφία της «λογικής» του χρόνου. Εδώ δρουν καταλυτικά στην λύση του αινίγματος και στην

αποκάλυψη του μυστηρίου της ύπαρξης δυο ποιητικά μεγαλεία, στην σύλληψή τους των Μηδικών, η λύρα του Πίνδαρου και η τραγωδία του Αισχύλου.

Έτσι θα συνδεθώ και με το διαρκώς αναβαλλόμενο δεύτερο και τελικό μέρος των προγραμματικών μου εξαγγελιών, που το συνοψίζω στην τραγωδία της Αθήνας κατά την δόξα της.

Ο Απολλώνιος αμέριμνος αεί εφηβος γνωρίζει καλύτερα από όλους τους μοχθούντας της ύπαρξης την λογική της δουλείας στον χρόνο, και άρα ξέρει τους μηχανισμούς αποτελεσματικότητας και επιτυχίας στα χρονικά, αλλά δεν ενδιαφέρεται για τέτοιες πολυ-τέλειες. Γιατί ενός εστιν χρεία – του ενός «τέλους». Και τότε δεν υφίσταται τραγωδία.

Χαρακτηριστικό εστιακό σημείο: δεν ξέρουμε, εκτός από δυο τρεις μεγάλους για ευρύτερους λόγους, ούτε τα ονόματα νικητών ναυάρχων και στρατηγών στους θριάμβους της Σαλαμίνας και των Πλαταιών, αλλά γνωρίζουμε πολλά για τα αγόρια και τους νέους που νίκησαν στους ιερούς αθλητικούς αγώνες εκείνων των χρόνων. Ο Πίνδαρος επεξηγεί το γιατί: η τροπή της μάχης και η ροπή του πολέμου εξαρτάται από τον θεό, ενώ στην επιδεικνυόμενη τελειότητά του συμμετέχει ενεργά ο άνθρωπος καθότι θεούμενος.

Επαναλαμβάνω τροποποιώντας την θεματική των τελευταίων συναντήσεών μας:

Ο Θάνατος της Δύσης, το Αίνιγμα της Ύπαρξης
και το «Τέλος» της Ιστορίας

Α' Μέρος

Ο Χειμώνας του Μεγάλου Ένιαυτού - και

Πού Πάει ο Κόσμος;

... iam regnat Αρσλλο

Β' Μέρος

Τα Μυστήρια στην Δωρική και Αττικοδωρική Μορφή Συμβολισμού

*(Λακωνικά Ανάγλυφα, Πύραμιδοειδής Στήλη στο Μουσείο της Σπάρτης,
Διόσκουροι και Λελεγική Τριάδα – «Θρόνοι» Ludovisi και Boston)*

Η Τραγωδία της Αθήνας στον Χρυσούν Αιώνα –

Γιατί Έχασε στον Μεγάλο Πόλεμο;

*Δωρισμός και Δράμα στο Αττικό Κλασσικό «Θαύμα» / Δωρισμός και Μέλος στο
Λακωνικό Αρχαϊκό Κάλλος.*

Αισχύλος και Πίνδαρος

II.

Συναντήσεις Σπάρτης 29 Ιουλίου – 2 Αυγούστου

Θα έχουμε πάλι το δοκιμασμένο τριλογικό μοντέλο συναρτημένων σεμιναρίων.

1/ Πάρασκευή 29 Ιουλίου, 8.30 μ.μ., στο Πάλατιό
Δημαρχείο

Διακόπτοντας την έρευνα πάνω στην συνέχεια ωρισμένης ταυτότητας μεταξύ αρχαίας Σπάρτης και Μάνης που επιχειρούμε κατά τις τελευταίες αντίστοιχες συναντήσεις μας, και για να συνταξιαρώ ευαρμοστότερα την θεματική προς την επικαιρική της Κυριακής, θα συζητήσουμε σε μια συνθετική παρουσίαση την Δωρική απάντηση στο αίτιγμα της ανθρώπινης ύπαρξης. Ποιό είναι το νόημα της ζωής για το άτομο και για το είδος του ανθρώπου, για τον προσωπικό βίο και για την συλλογική ιστορία;

Για τον απόλυτο εστιασμό στην ουσία το ζητήματος θα επικεντρωθώ στην σύλληψη του Πίνδαρου για την μοίρα και το «τέλος» του ανθρώπου, και στην αντίληψη των σχεδόν συγχρόνων Πίνδαρου, Αισχύλου και Ηροδότου για την συμπλοκή και σύγκρουση της Περσικής αυτοκρατορίας με το σύστημα των Ελληνικών πόλεων και για την νικηφόρο έκβαση της εμπλοκής υπέρ των πόλεων που συμμετείχαν στον πόλεμο. Ήταν κατά την λογική του χρόνου αυτή η έκβαση;

Ο τίτλος υπονοεί την ανάπτυξη της παρουσιάσής μου:

Απόλλων και Χρόνος

Μοίρα, Ζευς και ο Πρωθήβης Άναξ

Η Δωρική Θεωρία του Βίου και της Ιστορίας.

(Με Εφαρμογή στους Μηδικούς Πολέμους:

Ερμηνεία τους στον Πίνδαρο, Αισχύλο και Ηρόδοτο)

[Δείτε ενδεικτικά για προετοιμασία επί του θέματος τις μελέτες μου της σειράς «Κάλλος και Ιστορία. Ο Δωρικός Άξονας στην Α΄ Χιλιετία π.Χ.», στον ιστότοπο του Ινστιτούτου, τμήμα Research Projects, κατηγορία ομότιτλο «Κάλλος και Ιστορία. Ο Δωρικός Άξονας». – Επίσης σχετικές εργασίες στην κατηγορία «Δωρικές Μελέτες», και σε άλλες συναφείς, - πολύ υλικό και θεμελιώδεις δομές έρευνας βάσης για την κοσμοϊστορική Δωρική Επανάσταση στην ανθρώπινη οδό προς το «Τέλος».

Προσέξτε και τα:

- 1/ «Η Κοσμοϊστορική Σημασία της Α΄ Χιλιετίας π.Χ.. – Από την Κατάρρευση του Μεταλλικού Συστήματος Ισχύος στην Ίδρυση της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας. Στοχασμοί Βάσης για την Διαλεκτική Αιωνιότητας και Χρόνου στην Ιστορία», (στην κατηγορία Hellenism and History)
- 2/ «Ο Χαρακτήρας της Δωρικής Ταυτότητας του Ελληνισμού, XXIII: Το Δωρικό Πνεύμα και οι Πνοές του – Διεγέρσεις, Προσλήψεις, Αντιδράσεις. Πολιτισμική Ιστορία του Ελληνισμού από τα Μέσα του 7^{ου} στα Μέσα του 6^{ου} Αιώνα π.Χ.», (στην κατηγορία «Δωρικές Μελέτες»)
- 3/ «Ο Χαρακτήρας κλπ. XXI: Έρως και Χρόνος – ο Ανθός και ο Αδάμας της Σπάρτης», (στην ίδια κατηγορία)
- 4/ «Ο Απόλλων και το Αίνιγμα του Χρόνου», (στην κατηγορία «Δογματικά Ελληνισμού»).

Κοιτάξτε ιδιαίτερα το:

5/ *«Ελληνικές Ευχές αντί Αλλοτριών Ευχολογίων: ο Άξων της Αιωνιότητας μέσα στην Ανάγκη του Χρόνου»* (στην κατηγορία «Οντολογικές Ευχές»).

Επίσης τα:

6/ *«Ο Χαρακτήρας κλπ. XXII: Ο Κόσμος του Δαιμονικού ή το Κάλλος της Δύναμης. – Θεοί, Άνθρωποι και Κοσμική Τάξη»*, (στην κατηγορία «Δωρικές Μελέτες»)

7/ *«Μοίρα και Κάλλος. – Για μια Ελληνική Τελεολογική Μοιρολατρεία»*, (στην ίδια κατηγορία).].

*

2/ Κυριακή 31 Ιουλίου, 8.30 μ.μ. στο Πάλατιό
Δημαρχείο

Με καθυστέρηση, αφού έχει περάσει η πανσέληνος του πρώτου μήνα του θέρους και του αρχαίου Ελληνικού έτους, θα εορτάσουμε μελετώντας με «σοβαρή παιδιά» τα Υακίνθια, πρώτη από τις τρεις μέγιστες εορτές του Απόλλωνα τα καλοκαίρια της Σπάρτης.

Ενδεικτικός της έρευνας θεματικός τίτλος της διαπραγμάτευσης:

Απόλλων και Υακίνθος

Υακίνθια: Σπάρτη εν Αμυκλαίω

Η Δωρική Μορφή του Λελεγικού Δράματος

και η Επικράτεια του Απόλλωνος

*στον Μύθο, την Γλυπτική, το Μέλος, την Αρχιτεκτονική
και την Εορτή*

[Δείτε τις σχετικές μελέτες μου στον ιστότοπο του Ινστιτούτου, τμήμα Research Projects, κατηγορία «Δωρικές Μελέτες», κυρίως τις:

*1/ Έρευνες στον Σπαρτιατικό Τρόπο Βίου και την Βιοθεωρία του. Λακεδαιμόνων
Εορτάζουσα Ι: Υακίνθια*

2/Επίλογος στην Λακεδαιμόνια Εβδομάδα].

**3/ Τρίτη , 2 Αυγούστου, 8.30 μ.μ. στην αίθουσα
του Επιμελητηρίου, Λυκούργου.**

Συνεχίζουμε την μελέτη της ανάδυσης και ανάπτυξης της κλασσικής Μορφής από τον Δωρικό τρόπο βίου και «κόσμο» κοινωνίας. Επικεντρωνόμαστε τώρα στις σχέσεις γυμναστικής και γλυπτικής, και συγκεκριμένα στην Σπαρτιατική αρχή της ιδέας του Κάλλους κατά την διαμόρφωση της μνημειακής πλαστικής.

Το Κάλλος ως Μορφή της Τελειότητας

Γυμναστική και Γλυπτική

Σπαρτιατικός Σωματότυπος και Μνημειακή Πλαστική

στην Αρχαϊκή Εποχή

Η ομιλία, που αποτελεί συνέχεια της παρουσίασης στις τρεις προηγούμενες αντίστοιχες Τρίτες, θα συνοδεύεται από συνεχή ροή προβολής σχετικών έργων τέχνης, επί των οποίων θα γίνει η ανάλυση του θέματος.

Θα συνεχίσω την μελέτη της μορφολογίας των «Θυρεατικών παιδών» (παιδών με Θυρεατικούς στεφάνους εις τιμή και μνήμη των Γυμνοπαιδιών), και θα προχωρήσω με την ανάλυση των αγαλματιδίων του τύπου «Οπλίτη του Απόλλωνα». Με τις έρευνες αυτές οδηγούμαστε από την ανάδυση της μορφής στα ορειχάλκινα ειδώλια του τέλους του 8^{ου} π. Χ. αιώνα, στην μορφοποίηση του Σπαρτιατικού σωματότυπου της τελειότητας, και έτσι στην έκρηξη της μνημειακής πλαστικής σε λίθο με τον Κούρο της Φιγαλείας, αρχή των διαφόρων γλυπτικών τάσεων («Σχολών», εργαστηρίων) της αρχαϊκής πλαστικής.

[Είναι το πέμπτο σεμινάριο από τον ειδικό Κύκλο για τις Συναντήσεις της Σπάρτης (Κύκλος Γ'). Το συνολικό Πρόγραμμα αυτής της σειράς, έχει δομηθεί υπό τον περιγραφικό τίτλο:

Το Θαύμα και το «Τέλος» της Ιστορίας»,

- Έρευνες για την μοναδικότητα της Σπάρτης

και το Κοσμοϊστορικό Νόημα του Δωρικού.

ΜΟΡΦΗ, Η Αλήθεια και το Κάλλος της Σπάρτης.

Στο πρώτο μέρος αυτού του Κύκλου για την εστιακή σημασία της Σπάρτης στην αρχαϊκή εποχή διαπραγματεύομαι το θεμελιώδες ζήτημα:

Ι. Πολιτισμική Επανάσταση: η Πολιτεία της Αιωνιότητας.

(Τα Προγράμματα των τριών Σπαρτιατικών Κυκλών έχουν κυκλοφορήσει και βρίσκονται ανηρτημένα και στον ιστότοπο του Ινστιτούτου).].

*

Από την έρευνα βάσης στο ζήτημα της Δωρικής, ειδικά Σπαρτιατικής, γένεσης και ανάπτυξης της πλαστικής Μορφής, και της μνημειακής έκφρασής της, έχουν προκύψει πολυάριθμες αναλυτικές μελέτες μου, που υπάρχουν στον

ιστότοπο του Ινστιτούτου, τμήμα Research Projects, κατηγορία κυρίως «Δωρικές Μελέτες». Χαρακτηριστικά:

- 1/ *Δαίδαλος, Δίποινος και Σκύλλης. Η Πλαστική Μετάβαση από την Γεωμετρική στην Αρχαϊκή Εποχή: Πηγές και Χρονολόγηση*
- 2/ *Η Ανάδυση της Μορφής στα Ορειχάλκινα Ειδώλια της Ολυμπίας, Ι. Προετοιμασία στους Γεωμετρικούς Χρόνους και στην Μεταβατική Εποχή*
- 3/ *Η Ανάδυση κλπ., ΙΙ. Οι «Απόλλωνες» της Πρωτοαρχαϊκής Εποχής*
- 4/ *Η Ανάδυση κλπ., ΙΙΙ. Ο Άλτης*
- 5/ *Μορφολογία και Ύφος Αρχαϊκής Λακωνικής Πλαστικής, Ι. Ο Κούρος-Απόλλων του Κάλλους και της Ανδρείας (Ομάδα Αγαλμάτων Α)*
- 6/ *Μορφολογία κλπ., ΙΙ. Γυμνοπαιδιαί και οι ορειχάλκινοι «Θυρεατικοί» Παίδες (Ομάδα Αγαλμάτων Β)*
- 7/ *Μορφολογία κλπ., ΙΙΙ. Μορφές του Απόλλωνα στην Σπάρτη: ο Οπλίτης του Απόλλωνα (Ομάδα Αγαλμάτων Γ)*
- 8/ *Μορφολογία κλπ. ΙV. Εξαπολλωνισμός του Δία: Η Υπέρτατη Δύναμη του Κάλλους – ο Απολλώνιος Ζευς του Μονάχου.*
- 9/ *Ο Χαρακτήρας της Δωρικής Ταυτότητας του Ελληνισμού, XVI. Οι Θυρεατικοί Στέφανοι και ο Απόλλων-Ζευς του Ugento*
- 10/ *Ο Χαρακτήρας κλπ., XVIII. Ολυμπία, Ολύμπια Θρησκεία και η Μορφή του Απόλλωνα (Παράλληλοι Βίοι Ποίησης και Πλαστικής)*
- 11/ *Ο Εξαπολλωνισμός της Θρησκευτικότητας στην Τέχνη του 7^{ου} π.Χ. αι. και ο «Ανατολίζων» Ρυθμός*
- 12/ *Δωρικές και Ολυμπιακές Μελέτες: Κορινθιακή και Αττική Γλυπτική κατά τον 7^ο και 6^ο Αιώνα π.Χ.*
- 13/ *Ο Χαρακτήρας κλπ. XIX. Η Σοβαρή Παιδιά του Κάλλους – Απόλλων Γυμναστήριος και Φιλήσιος*
- 14/ *Ο Χαρακτήρας κλπ. XXIII. Το Δωρικό Πνεύμα και οι Πνοές του – Διεγέρσεις, Προσλήψεις, Αντιδράσεις στην Μνημειακή Πλαστική*
- 15/ *Για την σχέση Σπάρτης και Ολυμπιακών αγώνων δείτε 4 μελέτες στην κατηγορία «Σπάρτη και Ολυμπία» του ιστότοπου.*

III

Συνάντηση Λυκαίου

**ΧΩΡΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΕΣ
ΕΡΕΥΝΕΣ ΚΑΙ ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ**

**Μεσοπερίοδος 2022
Δεύτερη Διοργάνωση**

*Συνάντηση του Λύκαιου,
του Λούσιου, της Νέδας
και των Βασσών*

3 – 8 Αυγούστου 2022

Από την γοητεία και μαγεία των Δελφών στην μαγεία και γοητεία της περιοχής του Λυκαίου. Εισερχόμαστε και εφραπτόμαστε στο Αρκαδικό φανερό μυστήριο.

Η δεύτερη Χωρολογική Συνάντηση αυτό το καλοκαίρι, μετά τους Δελφούς, θα συντελεστεί στο «Υπομόχλιο του Κλασσικού Ελληνισμού», στην Πάρρασία της Αρκαδίας, την νευραλγική και αποκαλυπτική περιοχή περί το Λύκαιον όρος, τον Πελοποννησιακό Όλυμπο, την «Ιερή των Αρκάδων Κορυφή», από Λουσίου μέχρι Νέδας, από Τόρτυνος μέχρι Φιγαλείας και από Λυκόσουρας μέχρι Αλίφειρας.

Η θεματική της εξερεύνησής μας στον τόπο της απόλυτης διαστρωμάτωσης των υπαρξιακών βιωμάτων του ανθρώπου στην φυσική και πολιτισμική φανέρωσή τους, υποδεικνύεται από τον οδηγό-τίτλο της Συνάντησης:

Η ΑΝΑΚΤΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΛΥΚΟΥ

Λυκόσουρα, Λύκαιον, Λυκάων, Λύκαιος, Λύκειος

Μεγάλες Θεές, Ζευς και Αρχηγέτης, Απόλλων

Από τα Εγκόλπια Άντρα και Τεμένη,

στον Φοβερό Βωμό της Κορυφής

και τελικά στο Θάύμα του Απόλλωνα, τον Ναό του Ικτίνου

Από τα Μυστήρια της Χθόνιας Τονιμότητας,

στην Ουράνια Δύναμη, την Κεραύνιο Βία,

και τελικά στο Φως του Κάλλους, τον Αυθό της Απο-κάλυψης.

Επαναλαμβάνω από προηγούμενη Συνάντησή μας:

ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ

Η πολυσήμαντη περιοχή μεταξύ Λούσιου και Νέδας, Μίνθης και Λυκαίου, αποτελεί το δυναμικό υπομόχλιο του πολιτισμικού Ελληνισμού. Σε ένα τοπίο ιδιαίτερης ομορφιάς, πολύτροπης ενότητας, άγριου ειδυλλίου και ανήσυχης ηρεμίας, συντίθενται μαγικά η αρχέγονη θρησκευολογία της χθόνιας γονιμότητας, στην τερατώδη, δαιμονική και δυναμερή όψη της (Μέλαινα Δήμητρα, Δήμητρα Ερινύς) όπως και στην λυτρωτική, μυστηριακή διάστασή της (Δέσποινα της Λυκόσουρας), με την λατρεία της Βιάζουσας Ισχύος του Κυρίου των Δυνάμεων (η Ιερά των Αρχάδων Κορυφή του Λύκαιου Ολύμπου), ο Μέγας Πελασγικός Πόσις (Ποσειδών) με τον Μέγα Πάνα, τον Τράγο που αγναντεύει και παίζει αυλό, με την φαλλική Αφροδίτη του Κωτίλιου, με την ιχθυόμορφη τα κάτω Ευρυνόμη, - και επί πάσι επι-τίθεται ο Απόλλων Επικούριος.

[Αναλυτικά διαπραγματεύομαι το πρόβλημα συνολικά και επί μέρους στις μελέτες μου υπό την κατηγορία «Απόλλων Επικούριος στις Βάσσεις», τμήμα Research Projects, του ιστότοπου του Ινστιτούτου.

Δείτε επίσης Απόστολος Πιερρής, ***Ο Ναός του Επικουρίου Απόλλωνος στις Βάσσεις της Φιγαλείας (Θρησκεία, Ιστορία, Τέχνη)***, στην Τριφυλιακή Εστία, Τεύχος 22 (Περίοδος Γ') 2016, σελ. 4-71 (Αφιέρωμα στον ναό του Επικουρίου Απόλλωνα).

Υπάρχουν στο διαδίκτυο (Youtube) βίντεο με διεξοδικές αναλύσεις μου του ναού επί τόπου.

Δείτε και την μελέτη μου **Ονοματολογικά, Φυλετικά και Τοπολογικά της Τριφυλίας**, στην Τριφυλική Εστία, Τεύχος 21, 2015, σελ. 107-113.

Για τα Αρκαδικά δρώμενα του Πανός, την διεγείρουσα μαστίγωση, καθαρή και γονιμοποιό, Δωρικά τετραμένη, αποκαλυπτική είναι η χαρακτηριστική ομώνυμη αγγειογραφία του Ζωγράφου του Πανός, v. J. D. Beazley, *Der Pan-Maler*, Tafeln 2; 4. – Για την ανάλυση των δρωμένων δείτε την μελέτη μου **Απόλλων Επικούριος στις Βάσσες, Θεός, Ναός, Τόπος, Μέρος Γ', Πελασγικά Πανικά Δρώμενα: Ιερατική Μαστίγωση Διέγερσης**, στον ιστότοπο του Ινστιτούτου, τμήμα Research Projects, κατηγορία «Απόλλων Επικούριος στις Βάσσες», όπου και άλλα ερευνητικά μου για τον Αρκαδικό Πάνα].

Η μετάβαση από ένα σε άλλο επίπεδο θρησκευτικότητας εκφράζεται αρχιτεκτονικά στην ιδιαίτερη μορφή σημαντικών ναών του Απόλλωνα. Η Ολυμπιακή μορφή περιλαμβάνει δομές της χθόνιας γονιμότητας και της δαιμονικής κυριότητας των δυνάμεων, ως άδυτα και μυχούς ή άλλες τροποποιήσεις του καθαρού ναϊκού συμβόλου της νέας θρησκευτικότητας, του περίπτερου σηκού. Εκφράζεται η επιβολή της νέας θρησκευτικότητας επί των παλαιότερων.

[Για τον ναό του Απόλλωνα Επικούριου στις Βάσσες της Φιγαλείας, δείτε τις πολλές μελέτες μου στον ιστότοπο του Ινστιτούτου, τμήμα Research Projects, κατηγορία «Απόλλων Επικούριος». Ειδικότερα συμβουλευθείτε την συνθετική παρουσίαση όλως των πτυχών και διαστάσεων του ζητήματος στην έρευνά μου **«Ο Ναός του Επικουρίου Απόλλωνος στις Βάσσες της Φιγαλείας»**, Τριφυλική Εστία, No. 22, 2016, σελ. 4-71. Κριτική βιβλιογραφία έχω παραθέσει στις μελέτες μου.

Για τον κύριο ναό της Θήρας, τον ναό του Απόλλωνος Καρνείου, την εξέδρα για επιδείξεις και χορούς δίπλα στον ναό, με τεράστιο αρχαϊκό αναλημματικό τοίχο, και τις βραχοεπιγραφές γύρω, v. H. von Gaertringen, *Thera* I, 1899, pp. 275sq.; *Thera* III, 1904, pp. 64sq.

Για τον μεγάλο ναό του Απόλλωνος στην Κόρινθο, στο ύψωμα δίπλα στην αγορά, cf. R. Stillwell, *The Temple of Apollo and some other Buildings at Corinth*, (Corinth vol. I), pp. 115-134. [Για διπλό ναό στην Σικυώνα, με δεύτερο τμήμα άβατο αφιερωμένο στον Απόλλωνα Κάρναιο, v. Παυσανίας, II, 10, 2].

Για τους διαδοχικούς ναούς του Απόλλωνα στον Θέρμο της Αιτωλίας, δείτε τις έρευνες του Κ. Ρωμαίου, ΑΔ 2 και 4. Και H. Drerup, *Zu Thermos B*, in Marburger Winckelmann-Programm 1963, pp.1-12.

Για την ιδιαίτερη αρχιτεκτονική ναών του Απόλλωνα, cf. V. Scully, *The Earth, the Temple and the Gods – Greek Sacred Architecture*, pp. 100-131].

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟ ΚΡΙΤΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Παυσανίας:

Αλίφειρα VIII, 26, 5-7

Λυκόσουρα VIII, 37 – 38, 1

Λύκαιον Όρος VIII, 38, 2 – 11

Φιγάλεια VIII, 39 – 42

Άντρον Μελαίνης Δήμητρος VIII, 42

Βάσσαι και Ναός Απόλλωνος Επικουρίου VIII, 41, 7 – 10

Για ιδιαίτερες χαρακτηριστικές συνήθειες τρόπου ζωής των Φιγαλέων, καίριας σημασίας οι πληροφορίες του

Αρμόδιου Λεπρεάτη, *Περί των κατά Φιγάλειαν (ή παρά Φιγαλεύσι) νομίμων*, Fr.Gr. H. 319F1-3 Jacoby.

Για τις ιστορικές συνθήκες οικοδόμησης του ναού του Επικουρίου Απόλλωνος από την Αθήνα με τους σπουδαιότερους Αθηναίους «μαέστρους», πβ.

Θουκυδίδης II, 47, 2 sqq.; III, 187; I, 118, 3; II, 54, 1-2, 4-5.

(Σχετικά στην μελέτη μου που αναφέρω πάρα κάτω).

Μελέτες μου σε όλο το πεδίο της θεματικής της Συνάντησής μας βρίσκονται στον ιστότοπο του Ινστιτούτου, τμήμα Research Projects, κατηγορία «*Απόλλων Επικούριος στις Βάσσες*».

Συνολική αρχαιολογική και ιστορική διαπραγμάτευση του ναού με έμφαση στην σύμπτωση μορφής και νοήματος, τέχνης και συμβολισμού, κάνω στην μελέτη μου

Απόστολος Πιερής, *Ο Ναός του Επικουρίου Απόλλωνος στις Βάσσες της Φιγαλείας, - Θρησκεία, Ιστορία, Τέχνη*, στην Τριφυλιακή Εστία, 22, 2016, σελ. 4 – 71.

Για την Αλίφειρα, σημαντική η εργασία του Αναστάσιου Ορλάνδου, *Η Αρκαδική Αλίφειρα και τα Μνημεία της*, 1967/8.

Για τον Ναό του Επικουρίου Απόλλωνος, πολύτιμες οι εξαιρετικά ενδιαφέρουσες μελέτες του 19^{ου} αιώνα από τους αρχικούς επιτόπιους

ερευνητές του ναού, όταν μεταφέρθηκε η μοναδική ζωφόρος από τα ερείπια του ναού με τελικό προορισμό το Βρετανικό Μουσείο,

O. M. Baron von Stackelberg, *Der Apollotempel zu Bassae in Arkadien und die daselbst ausgegrabenen Bildwerke*, 1826

C. R. Cockerell, *The Temples of Jupiter Panhellenius at Aegina and of Apollo Epicurius at Bassae near Phigaleia in Arcadia*, 1860

Συνολική νέα μελέτη, χωρίς όμως βαρύνουσα γνωμάτευση σε πολλά και αποφασιστική εγκυρότητα σε βασικά σημεία, συχνά δε συγκεχυμένη, είναι:

Fr. A. Cooper (ed.), *The Temple of Apollo Bassitas*, I – IV, 1992 – 1996

Η προαναγγελθείσα από τον ίδιο πραγματεία του Dinsmoor δεν ευδοκίμησε να πραγματοποιηθεί.

Cf. W. B. Dinsmoor, *The Architecture of Ancient Greece – an Account of its Historic Development*, 1950 (3), pp. 154 – 159

Ο Dinsmoor αφιέρωσε πολύ δουλειά στον ναό, το μεγαλύτερο μέρος της οποίας είναι αδημοσίευτο, και βρίσκεται στις σημειώσεις του.

Cf. W. B. Dinsmoor, *The Temple of Apollo at Bassae*, (in *Metropolitan Studies*, IV, 1933).

Λανθασμένη όμως είναι η υπόθεσή του δύο φάσεων στην ιστορία κατασκευής του ναού, μιας σχεδιαστικής περί το μέσον του 5^{ου} αιώνα από τον Ικτίνο, και μιας κυρίως οικοδομικής μετά το 430 π.Χ. Τα πιο αρχαιότροπα χαρακτηριστικά του οικοδομήματος οφείλονται σε συμβολικούς και θρησκευτικούς λόγους, όχι σε χρονολογικούς. Σωστότερα επ' αυτού ο Cooper, op. cit. Vol. I, pp. 369sq., αλλά πάλι αυτός με το οικείο σφάλμα της υπόθεσης αρχαϊκού ναού στο νότο του κλασσικού.

Για τον Ικτίνο ως αρχιτέκτονα του Ναού του Επικουρίου Απόλλωνος,

F. Eckstein, *Iktinos, der Baumeister des Apollontempels von Phigalia-Bassai* (in *Festschrift für W. H. Schuchhardt*, 1960, 58sq.)

Ενδιαφέρουσες οι παρατηρήσεις

W. Hahland, *Der Iktinische Entwurf des Apollontempels in Bassae* (in *Jahrbuch des deutschen Archäologischen Instituts*, Band 63/64, 1948/49, pp. 14 – 39)

Fr. Hiller, *Zum Apollontempels von Phigalia*, (in *Marburger Winckelmann-Programm*, 1966, pp. 26sq.)

Χρήσιμες οι αναλύσεις

A. Mallwitz, *Cella und Adyton des Apollontempels in Bassai* (in Mitteilungen des Deutschen Archäologischen Instituts, Athenische Abteilung, Band 77, 1962, pp. 140 – 177)

Για την ζωφόρο του ναού, cf.

H. Kenner, *Der Fries des Tempels von Bassae – Phigalia*, 1946

Ch. Hofkes-Brukker, *Der Bassae-Fries in der ursprünglich geplanten Anordnung*,

A. Mallwitz, *Zur Architektur des Apollon-Tempels in Bassai-Phigalia*, 1975

W. B. Dinsmoor, *The Sculptured Frieze from Bassae – A revised Sequence* (in American Journal of Archaeology, 60, pp. 401 – 452)

Για το ζήτημα των αετωματικών γλυπτών του ναού, ιδιαίτερα σημαντική η μελέτη του

W. B. Dinsmoor, *The Lost Pedimental Sculptures of Bassae*, (in American Journal of Archaeology, 43, pp. 27 – 47).

Για την γένεση του Κορινθιακού ρυθμού κιονόκρανου, το πρώτο δείγμα του οποίου εμφανίζεται στο εσωτερικό του ναού του Επικουρίου Απόλλωνα,

Cf. D. Scahill, *The Origins of the Corinthian Capital*, (in P. Schultz and R. von den Hoff (edd.), *Structure, Image, Ornament: Architectural Sculptures in the Greek World*, Proceedings of an International Conference held at the American School of Classical Studies, 27-28 November 2004, 2009, pp. 40-53).

Για την Λυκόσουρα, βασική μένει η δημοσίευση του αρχικού ανασκαφέα, P. Cavvadias, *Fouilles de Lycosoura*, 1893sq.

Για την Αρκαδική θρησκευτικότητα πολύτιμη είναι η συλλογή πηγών στο W. Immerwahr, *Die Kulte und Mythen Arkadiens*, 1891.

Στον ιδιαίτερο χαρακτήρα των Μεγάλων Θεαινών, χρήσιμη η μονογραφία:

R. Stiglitz, *Die Grossen Göttinnen Arkadiens – Die Kulturname ΜΕΓΑΛΑΙ ΘΕΑΙ und seine Grundlagen*, 1967.

Ίσως ιδιοσυγκρατική, αλλά βρήκουσα στοιχείων, οξυδερκής στις συγκρίσεις και εξαιρετική τροφή για σκέψη, η διεξοδική πραγματεία

V. Bérard, *De l' Origine des Cultes Arcadiens*, 1894.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Τετάρτη, 3 Αυγούστου

Μεταβαίνοντας φυσικά (σωματικά και πνευματικά) στον τόπο.

Προετοιμασία.

8 μ.μ. Σεμινάριο I, **Εισαγωγικά**

ΛΥΚΟΣ

Το Ζώο και το Σύμβολο

Ιερά Ζώα, Ιερά Φυτά, Ιεροί Τόποι

Άγριο – Ήμερο, Εύκαρπο – Άκαρπο, Επιδεικτικό - Καλυπτικό

Τα Σημάδια του Απόλλωνα

Το Σημαντικό και το Χρήσιμο

10 μ.μ. Συμπόσιο

Πέμπτη, 4 Αυγούστου

10.30 π.μ. Αρχαιολογικός Χώρος/ Αρχαιολογική Συλλογή

Λυκόσουρας

Ιερό Απόλλωνος Παρρασίου

Θέση των Λυκαίων, Αρχαιολογικός Χώρος

Λύκαιον, Ιερά των Αρκάδων Κορυφή, Όλυμπος

Ιερό του Πανός (Μέλπεια)

Είρα του Β' Μεσσηνιακού Πολέμου

8 μ.μ. Σεμινάριο II

ΜΕΓΑΛΕΣ ΘΕΕΣ

Οι Όψεις του Θήλεος

Κόρη, Μητέρα, Εταίρα

Ο Βιασμός και η Γέννα

Η Φρίκη και η Αγκαλιά της Γονιμότητας και του Θανάτου

Από την Μέλαινα και την Ερινύα στην Μεγάλη Μητέρα και την Δέσποινα

10 μ.μ. Συμπόσιο

*

Παρασκευή, 5 Αυγούστου

10. 30 π. μ. *Διάσχιση του Φαραγγιού του Λούσιου*

Κατά μήκος του ποταμού από Δημητσάνα μέχρι τις
εκβολές στον Αλφειό (Ραιτέαι).

Νέα Μονή Φιλοσόφου, Παλαιά Μονή Φιλοσόφου, Μονή
Τιμίου Προδρόμου, Λούση στον Λούσιο, αρχαία Γόρτυς
(Ασκληπιείον, Ακρόπολις), Μονή Παναγίας Καλαμίου νέα
και παλαιά, Ραιτέαι.

8 μ.μ. Σεμινάριο ΙΙΙ

ΜΕΓΑΣ ΘΕΟΣ

Από τον Φαλλό που Βιάζει στο Κεντρί που Αγναντεύει

και στον Κεραυνό που Δεσπόζει

Ο Πόσις, ο Τράγος και ο Κύριος των Δυνάμεων

Ποσειδών, Παν, Ζευς

Η Γέννηση του Δία

10 μ.μ. Συμπόσιο

*

Σάββατο, 6 Αυγούστου

10.30 π.μ. Άντρο της Μέλαινας Δήμητρας

Αρχαία Φιγαλεία

(Ιερό Ευρυνόμης)

Ναός Επικουρίου Απόλλωνος

Ιερά Κωτιλίου

8 μ. μ. Σεμινάριο IV

Απόλλων

Η Καινή Αποκάλυψη: ο Άναξ Πρωθήβης του Κάλλους

Η Εισαγωγή και Επικράτηση

του Δωρικού Θεού στην Πελασγική Αρκαδία.

*Τα Ιστορικά της Φιγαλείας,
ο Αρχαϊκός Ναός στις Βάσσεις και ο Κούρος της Φιγαλείας.
Ο Απόλλων Παρράσιος και ο Αντίνοος Παρράσιος.
Η Έναρξη του Πελοποννησιακού Πολέμου
και ο Κλασσικός Ναός του Απόλλωνος Επικουρίου:
Εξευμένιση του Απόλλωνα από την Δωριάζουσα Αθήνα.
Το Θαύμα του Ικτίνου, «Τέλος» της Υψηλής Κλασσικής Αρχιτεκτονικής:
η Νοηματοφόρος Μορφή εντεύθεν και επέκεινα του Συμβόλου.*

10 μ.μ. Συμπόσιο

*

Κυριακή, 7 Αυγούστου

9 π.μ. Παρακολούθηση των Λυκαίων 2022,
13^η Διοργάνωση αθλητικών αγώνων
εις αναβίωση των αρχαίων Λυκαίων
υπό την έμπνευση του
Πολιτιστικού Συλλόγου «Ο Λύκαιος Δίας»
Άνω Καρυωτών Αρκαδίας

8 μ.μ. Σεμινάριο V

ΛΥΚΑΙΑ

*Τα Αρχέγονα Αρκαδικά Λύκαια, τα Πανικά Δρώμενα
και τα Ρωμαϊκά Lupercalia*

*Από την Φρικτή Θυσία στον Φοβερό Καθασμό
και στην Απολλώνια Σπονδή*

*Οι Αθλητικοί Αγώνες στο Θρησκευτικό τους Λειτουργήμα:
Ιεροπραξία Αφιέρωσης Εαυτού εις Τελειότητα
Γιατί τα Αθλήματα Ήσαν Μόνο αυτά τα Συγκεκριμένα;
Οι Ιερείς των Αγώνων.*

*Σπαρτιατική Γένεση και Επίδραση υπό το Ολυμπιακό Πνεύμα:
Η μαρτυρία για τον Αλκμάννα και το Ανάλογο της Φιγαλείας.
Ιστορικά, Φιλολογικές Πηγές, Αρχαιολογικά Ευρήματα,
Κατάλογοι Νικητών.
Το Τέλος της Θυσίας και των Αγώνων*

10 μ.μ. Συμπόσιο

Δευτέρα, 8 Αυγούστου

Επίπνοια του Πνεύματος του Τόπου
Τελικές Επίνοιες
Λούση στον Λούσιο

Μονή και Επιστροφή.
